

ANALISIS FAKTOR-FAKTOR
YANG MEMPENGARUHI
ALIRAN KEMASUKAN PELABURAN ASING LANGSUNG KE PULAU JAWA

Oleh
ROPINGI

Tesis diserahkan kepada Kolej Undang-Undang, Kerajaan dan Pengajian Antarabangsa,
Universiti Utara Malaysia bagi Memenuhi Keperluan Pengijazahan Program Doktor
Falsafah

Kolej Undang-Undang, Kerajaan dan Pengajian Antarabangsa
(College of Law, Government and International Studies)
Universiti Utara Malaysia

PERAKUAN KERJA TESIS / DISERTASI
(Certification of thesis / dissertation)

Kami, yang bertandatangan, memperakukan bahawa
(We, the undersigned, certify that)

ROPINGI

Ph.D

calon untuk Ijazah
(candidate for the degree of)

telah mengemukakan tesis / disertasi yang bertajuk:
(has presented his/her thesis / dissertation of the following title):

**"ANALISIS FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI ALIRAN KEMASUKAN PELABURAN
ASING LANGSUNG ASING KE PULAU JAWA"**

seperti yang tercatat di muka surat tajuk dan kulit tesis / disertasi.
(as it appears on the title page and front cover of the thesis / dissertation).

Bahawa tesis/disertasi tersebut boleh diterima dari segi bentuk serta kandungan dan meliputi bidang ilmu dengan memuaskan, sebagaimana yang ditunjukkan oleh calon dalam ujian lisan yang diadakan pada : **7 Jun 2010**

*That the said thesis/dissertation is acceptable in form and content and displays a satisfactory knowledge of the field of study as demonstrated by the candidate through an oral examination held on: **7 June 2010***

Pengerusi Viva
(Chairman for Viva)

: **PROF. DR. RANJIT SINGH A/L DARSHAN
SINGH**

Tandatangan
(Signature)

Pemeriksa Luar
(External Examiner)

: **PROF. DR. MOHAMMAD SAID ZAINOL**

Tandatangan
(Signature)

Pemeriksa Dalam
(Internal Examiner)

: **DR NOOR AL-HUDA ABDUL KARIM**

Tandatangan
(Signature)

Tarikh: **7 JUN 2010**
(Date)

Nama Pelajar
(Name of Student)

: ROPINGI

Tajuk Tesis
(Title of the Thesis)

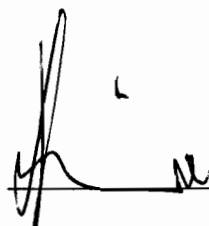
: ANALISIS FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI ALIRAN
KEMASUKAN PELABURAN ASING LANGSUNG ASING KE PULAU
JAWA

Program Pengajian
(Programme of Study)

: Ph.D

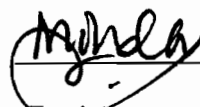
Nama Penyelia/Penyelia-penyelia

: PENYELIA PERTAMA - PROF. DR.
MOHAMAD HANAPI B. MOHAMAD

Tandatangan
(Signature)

: PENYELIA KEDUA - PROF. MADYA DR.
MOHAMMAD BASIR SAUD

Tandatangan
(Signature)

PENGESAHAN TERHADAP KERJA TESIS

Adalah dengan ini Saya menyatakan dan mengakui bahawa segala penulisan dalam tesis ini yang bertajuk : **Analisis Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung ke Pulau Jawa** adalah sebenar-benar hasil penyelidikan yang dilakukan sendiri dan bertanggungjawab terhadapnya, kecuali nukilan, petikan, dan idea atau gagasan yang tiap satunya telah dinyatakan sumber rujukannya.

Sekian

R O P I N G I

September 2010

KEBENARAN PENGGUNAAN

Tesisi ini merupakan keperluan pengijazahan pasca siswazah Kolej Undang-Undang, Kerajaan dan Pengajian Antarabangsa, Universiti Utara Malaysia. Adalah dengan ini Saya bersetuju memberi kebenaran kepada Perpustakaan Universiti Utara Malaysia bahagi mempamerkan Tesis ini bagi tujuan rujukan. Saya juga bersetuju memberi kebenaran kepada Penyelia Saya atau Dekan Pengajian Siswazah dan Penyelidikan (jika tanpa kehadiran mereka) membuat salinan sebahagian atau sepenuhnya Tesis ini dalam apa juga cara bahagi tujuan kesarjanaan. Adalah difahamkan bahawa sebarang penyalinan atau penerbitan Tesis ini bahagi memperoleh faedah kewangan mesti terlebih dahulu mendapat kebenaran bertulis daripada pihak kolej dan universiti. Penghargaan yang sewajarnya juga haruslah diberikan kepada Universiti Utara Malaysia bahagi sebarang penggunaan bahan yang terdapat daripada Tesis ini bahagi tujuan ilmiah. Permohonan bahagi membuat salinan atau penggunaan bahan daripada Tesis ini, samada sepenuhnya atau sebahagian, perlulah dialamatkan kepada :

Dekan
Penyelidikan dan Pengajian Siswazah
Kolej Undang-Undang Kerajaan dan Pengajian Antarabangsa
Universiti Utara Malaysia 06010 UUM Sintok
Kedah Darul Aman

KATA PENGANTAR

Bismillahi rohmaanirrahiim

Assalamu 'alaikum Warohmatullahi wabarakaatuhu

Puji syukur Penulis panjatkan kehadiran Illahi Rabbi kerana hanya dengan ridho-Nya penyusunan thesis ini yang bertajuk "Faktor-faktor Utama yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung / FDI ke Pulau Jawa" boleh diselesaikan.

Di era otonomi daerah dan Globalisasi ini sesetiap daerah / wilayah dituntut untuk kreatif untuk menggali potensi daerahnya guna mencipta sumber pendapatan bagi daerah itu termasuk dalam menarik pelabur ke wilayahnya, sehingga mempunyai kecermelangan perbandingan berbanding dengan daerah lain. Selain itu dengan wujudnya maklumat daripada faktor-faktor yang mempengaruhi keberjayaan aliran kemasukan FDI ke Pulau Jawa akan memberikan rajahan yang lebih jelas untuk pembuat polisi mahupun pihak swasta/privat yang mahu melaburkan pelaburannya di Pula Jawa Khususnya Wilayah Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur.

Penulis menyedari bahawa dalam penyusunan thesis ini masih jauh dari sempurna. Oleh kerana itu Penulis membuka diri dan mengharapkan saran dan kritik yang konstruktif guna penyempurnaan thesis ini, sehingga thesis ini boleh lebih elok secara materi mahupun substansinya. Akhirnya Penulis berharap apa yang tersaji dalam thesis ini boleh berguna untuk siapa sahaja yang membacanya terutamanya untuk penyelidik lain yang berminat dan tertarik dengan permasalahan yang sama. *"Tak ada gading yang tak retak"* Kesempurnaan itu hanyalah milik sang Kholiq pencipta alam semesta ini. Amin ya rabbal 'alamin.

Wassalamu 'alaikum Warahmatullahi wabarakaatuhu

Kedah Gemilang, April 2010

Penulis

UCAPAN TERIMA KASIH

Bismillahi rohmaanirrahiim

Alhamdulillah, itulah kata yang paling pantas Penulis ucapkan daripada Allah SWT yang telah memberikan kekuatan sehingga Penulis boleh menyelesaikan thesis ini. Thesis ini tidak akan diselesaikan tanpa bantuan pihak lain. Oleh kerana itu daripada kesempatan yang berbahagia ini Penulis merakamkan setinggi kesyukuran dan terima kasih kepada :

1. Allah SWT
2. Kedua orang tua, Ibu Kasinem dan Mr Tukiman Amat Tukri (Alm), Ibu Sumini Hadi Sumarno yang telah dengan tulus mendoakan sehingga Penulis boleh menyelesaikan tugas belajar ini.
3. Pengetua Universiti Sebelas Maret Surakarta (UNS), Pengetua Fakulti Pertanian dan Pengetua Jurusan / Program Studi Sosial Ekonomi Pertanian / Agrobisnis yang telah memberi kesempatan Penulis untuk melanjutkan study ke Universiti Utara Malaysia (UUM).
4. Mr. Prof. Dr. Mohamad Hanapi Mohamad selaku Penyelia Utama yang telah dengan sabar, ikhlas dan dengan suasana kekeluargaan dalam memberi ilmu kepada Penulis.
5. Mr. Prof. Madya Dr. Mohammad Basir Saud sebagai Penyelia Pendamping yang telah memberi bimbingan dengan sabar, ikhlas, dan familiar
6. Bp. Dr. Ir. Moch. Harisudin M. Si sebagai Penyelia Pendamping (UNS) yang telah memberi saranan, dorongan serta motivasi tentang Penulis.
7. Pengetua Badan Penanaman Modal Daerah Provinsi Jawa Tengah dan Jawa Timur beserta kakitangan yang telah memberi kesempatan untuk mengakses data.
8. Pengetua Badan Promosi dan Penanaman Modal Daerah Provinsi Jawa Barat beserta kakitangan yang telah memberi kesempatan untuk mengakses data.
9. Istriku, Risni Maryugi AMP dan anakku Abdurrahman Ragum Zuhair Yazid, Fathurrahman Ranggono Furqoni, Azum Ufairroh. Yang dengan sabar, tegar dan telah banyak berkorban daripada masa dan kesempatan terutamanya daripada masa Penulis sedang berjuang melawan penyakit barah/kanser limfoma.

10. Keluarga besar Tukiman Amat Tukri dan Sumarno Hadi Sumarno yang telah memberikan dorongan semangat, motivasi dan doa.
 11. Rakan - rakan senasib seperjuangan rakan - rakan tugas study di UUM tempoh 2006, terutamanya Mr Marsusi, Mr Puguh Karyanto, Mr Ahmad Adib, Mr Moch.Najib Imanullah, Mr Lukman, Mr Y Slamet yang telah banyak membantu Penulis terutamanya daripada masa sakit barah/kanser limfoma.
 12. Keluarga Mr. Prof. Dr. Mohamad Hanapi Mohamad yang telah peduli dan banyak membantu Penulis daripada masa berada di Malaysia, terutamanya daripada masa Penulis sedang sakit barah/kanser limfoma.
 13. Keluarga Mr. Prof. Madya Dr. Mohammad Basir Saud yang telah memberi banyak bantuan dan pertolongan daripada masa Penulis di Malaysia.
 14. Sesemua pihak yang tidak boleh Penulis sebutkan satu - persatu, sehingga Penulis boleh menyelesaikan Thesis ini.
- Penulis hanya boleh berdoa semoga Allah SWT membalas dengan yang lebih elok.

ABSTRAK

Globalisasi dan autonomi daerah memberikan kesempatan sekaligus tantangan bagi sesetiap kawasan / daerah, termasuk Pulau Jawa (Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur). Salah satu kesempatan sekaligus tantangan iaitu soalan menarik pelabur asing agar bersedia melaburkan pelaburannya ke Pulau Jawa. Kenyataan yang berlaku aliran kemasukan asing langsung / FDI kepada sesetiap wilayah di Indonesia mahupun Pulau Jawa berbeza-beza. Untuk menganalisis kenyataan ini digunakan teori-teori pelaburan dan faktor-faktor yang mempengaruhi aliran kemasukan FDI ke Pulau Jawa. Dari pelbagai teori pelaburan yang ada hanya teori yang dikemukakan Griffin dan Pustay (2005), Mahoney, Trigg, Griffin, dan Pustay (1998) serta teori eclectic daripada Dunning dan yang difokuskan daripada masalah *Location advantage* sahaja. Serta untuk menerangkannya juga diperlukan pustaka yang sesuai dengan tajuk ini. Objektif penyelidikan ini ialah (i) mengkaji faktor-faktor utama yang mempengaruhi keberhasilan aliran kemasukan pelaburan asing langsung / FDI ke Pulau Jawa baik secara serentak maupun secara separa. (ii) mengenalpasti korelasi antara pembolehubah yang mempengaruhi keberhasilan aliran kemasukan pelaburan asing langsung / FDI ke Pulau Jawa, (iii) mengkaji apakah faktor lokasi merupakan faktor yang mempengaruhi keberhasilan aliran kemasukan pelaburan asing langsung / FDI ke Pulau Jawa dan produktiviti daerah / PDRB, UMP, jumlah penduduk, inflasi, dan insentif. Data yang diperlukan berupa data primer dan data sekunder. Data primer berupa data tentang upaya yang dilakukan Badan Koordinasi Pelaburan Modal Daerah / BKPMMD. Data sekunder berupa data FDI, jumlah penduduk, PDRB, UMP, dan Inflasi. Kaedah analisis data yang digunakan ialah Regresi Linear Berganda yang diubahsuai ke dalam bentuk logaritma dengan menggunakan analisis ANOVA dan MANOVA serta analisis korelasi antara pembolehubah. Keputusan penyelidikan yang diperolehi: (1) Mengikut uji F tertengok bahawa faktor – faktor utama yang mempengaruhi aliran kemasukan FDI ke Pulau Jawa secara bersama – sama iaitu jumlah penduduk, UMP, produktiviti daerah, inflasi, insentif dan lokasi. (2) Keputusan dari uji t iaitu pembolehubah yang mempengaruhi aliran kemasukan FDI ke Pulau Jawa secara separa iaitu pembolehubah jumlah penduduk, pembolehubah produktiviti, dan pembolehubah inflasi. (3) Pembolehubah lokasi merupakan faktor yang perlu diperhatikan oleh pelabur asing dalam melaburkan pelaburannya ke Pulau Jawa. Faktor yang perlu dipertimbangkan antaranya iaitu lokasi yang mempunyai sumber tempatan khusus, mempunyai network yang baik, wujudnya ekonomi aglomerasi.

ABSTRACTS

Globalization and area autonomy give the opportunity and challenge for every region / area, inclusive of Java Island (West Java Province, Central Java Province, and East Java Province). One of opportunity and challenge that is in the case of attracting foreign investor so that ready to inculcate its investment to Java Island. The fact that happened direct foreign investment / FDI to every province in Indonesia and also Java Island different each other. To analyze this fact is used by theory of investment and factors influencing of FDI Inflow into Java Island. From various existing investment theory only theory Griffin and Pustay (2005), Mahoney, Trigg, Griffin, and Pustay (1998) and theory eclectic from Dunning that used and focused at just problem Location advantage. And also to discuss is needed by a relevant literature with this title. The aim of this Research is (i) to study the critical factors affecting the success of direct foreign direct investment / FDI Inflow into Java Island with analyzed by F test and t test (ii) to know the correlation between variable affecting the success of foreign direct investment / FDI Inflow into Java Island, (iii) to study what location factor represent the factor affecting the success of foreign direct investment / FDI Inflow into Java Island and productivity area / PDRB (Product Domestic Regional Bruto), UMP (State Minimum Wage), population, inflation, and incentive. This research needed primary data and secondary data. Primary data that needed about conducted effort Badan Koordinasi Penanaman Modal / BKPM to attract foreign investors. Secondary data needed about FDI, population, PDRB, UMP, and Inflation. Analyze method used by Doubled Linear Regression which changed into Logarithm form by using analysis of ANOVA and MANOVA and also analyze the correlation between variable affecting the success of foreign direct investment / FDI Inflow into Java Island. Result of obtained research: (1) From F test seen by that critical factors affecting the success of Foreign direct Investment / FDI Inflow into Java Island is population, UMP, productivity area, inflation, incentive and location. (2) Result from t test is variable affecting the success of Foreign direct Investment / FDI Inflow into Java Island by individual that is population variable, productivity variable, and inflation variable. (3) location variable represent the factor which require to be paid attention to by foreign investor in Java Island. The location which require to be considered among other things is location having specific local resources, having good network, and existence of agglomeration economics.

SENARAI SINGKATAN / AKRONIM

AS	:	Amerika Syarikat
Anova	:	Analisis of Variance
ASEAN	:	Associatiaon of South East Asian Nation
BI	:	Bank Indonesia
BKPM	:	Badan Koordinasi Penanaman Modal
BNI	:	Bank Negara Indonesia
BPS	:	Badan Pusat Statistik
BRI	:	Bank Rakyat Indonesia
CSA	:	Country Specific Advantage
Fasbi	:	Kemudahan Bank Indonesia
FDI	:	Foreign Direct Investment
FSA	:	Firm Specific Advantage
GATT	:	The General Agreement Tariff and Trade
IB	:	International Business
ICOR	:	Incremental Capital Output Ratio
ICOR ^f	:	Incremental Capital Output Ratio Foreign
JABAR	:	Jawa Barat
JATENG	:	Jawa Tengah
JATIM	:	Jawa Timur
KKN	:	Korupsi Kolusi dan Nepotisme
MANOVA	:	Multivariate Analysis of Variance
MEA	:	Masyarakat Ekonomi ASEAN
MNCs	:	Multinational Corporations
MNEs	:	Multinational Enterprises
NKRI	:	Negara Kesatuan Republik Indonesia
OLI	:	Ownership, Location, and Internalization
OSS	:	One Stop Service
PDRB	:	Product Domestic Regional Bruto
RIS	:	Republik Indonesia Syarikat
PRC	:	Republik Rakyat China
R & D	:	Research and Development
SDA	:	Sumberdaya Alam

SDM	:	Sumbedaya Manusia
Sig	:	Significant
SPSS	:	Statistical Product and Service Solution
SBI	:	Sijil/Sertifikat Bank Indonesia
STEP	:	Sociological, Technological, Economic, Political
SWOT	:	Strength, Weaknesess, Opportunities, Threats
USA	:	United State of America
USD	:	United State Dollar
UMP	:	Upah Minimum Wilayah
UURI	:	Undang-Undang Republik Indonesia
WTO	:	World Trade Organization

SENARAI KANDUNGAN

I	PENGENALAN	
1.1.	Pengenalan	1
1.2	Latar Belakang	2
1.3	Perumusan Masalah	10
1.4	Objektif Penyelidikan	15
1.5	Hipotesis Penyelidikan	15
1.6	Manfaat Penyelidikan	18
1.7	Skop Penyelidikan	18
1.8	Pembatasan Masalah	19
1.9	Definisi Operasional	21
1.10	Ringkasan/Review	22
II	PERKEMBANGAN ALIRAN KEMASUKAN PELABURAN LANGSUNG ASING KE INDONESIA	
2.1	Pengenalan	25
2.2	Perkembangan Aliran Kemasukan PLA Mengikut Asal Negara	25
2.3	Perkembangan Aliran Kemasukan PLA ke Indonesia Mengikut Sektor Ekonomi	40
2.4	Rangkuman	50
III	LANDASAN TEORI /LITERATURE REVIEW	
3.1	Pengenalan	52
3.2	Tinjauan Pustaka	53
3.2.1	Perniagaan Antarabangsa	53
3.2.2	Pemicu untuk Pengantarabangsaan	66
3.2.3	Struktur Pertubuhan Perniagaan	70
3.2.4	Globalisasi	71
3.2.5	Syarikat/Firma Multinational (MNEs/MNC)	79
3.2.6	Penerangan Teoritis tentang Pelaburan Asing/FDI	82
3.2.7	Faktor-faktor Penentu PLA	100
3.2.8	Budaya dan Perniagaan Antarabangsa	102
3.2.9	Lokasi dan Aktiviti Perekonomian	107
3.2.10	Polisi Moneteri Indonesia	108
3.3	Penyelidikan Terdahulu	119
3.4	Ringkasan/Review	126
IV	KERANGKA TEORI	
4.1	Pengenalan	132
4.2	Teori – teori Pelaburan Antarabangsa	132
4.3	Faktor – faktor Penentu Pelaburan Asing/FDI	142
4.4	Kerangka Pemikiran Pendekatan Masalah	145
4.5	Ringkasan/Review	151

V	KAEDAH PENYELIDIKAN.	
5.1	Pengenalan	154
5.2	Desain Penyelidikan	154
5.3	Prosedur Pengumpulan Data	157
5.4	Teknik Analisis Data	159
5.5	Ringkasan/Review	168
VI	HASIL ANALISIS : ANALISIS DESKRIPTIF	
6.1	Pengenalan	170
6.2	Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia	170
6.3	Produktiviti Daerah Penyelidikan	173
6.4	Perkembangan Bilangan Penduduk Daerah Penyelidikan	180
6.5	Perkembangan Bilangan Upah Minima Provinsi/UMP	182
6.6	Perkembangan Inflasi	184
6.7	Potensi Ekonomi Daerah Penyelidikan	187
6.8	Ringkasan/Review	190
VII	HASIL PENYELIDIKAN DAN PEMBAHASAN	
7.1	Pengenalan	191
7.2	Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia	192
7.3	Faktor-faktor Utama yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	193
7.4	Korelasi Antara Pembolehubah yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	204
7.5	Faktor-faktor yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung/FDI ke Provinsi Jawa Barat	214
7.6	Faktor-faktor yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung/FDI ke Provinsi Jawa Tengah.	219
7.7	Faktor-faktor yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung/FDI ke Provinsi Jawa Timur	224
7.8	MANOVA daripada Faktor-faktor yang Mempengaruhi Keberjayaan Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	230
7.9	FDI dan Produktiviti Daerah Penyelidikan	254
7.10	Ringkasan/Review	265
VIII	KESIMPULAN DAN REKOMENDASI	
8.1	Kesimpulan	267
8.2	Rekomendasi	271
	SENARAI PUSTAKA	272
	LAMPIRAN	276

SENARAI JADUAL

Jadual 1.1	Senarai Bilangan FDI di ASEAN daripada Tempoh 2006 (dalam Juta USD)	3
Jadual 1.2	Senarai Bilangan FDI Beberapa Provinsi di Jawa Tempoh 2007	6
Jadual 1.3	Senarai Bilangan FDI Beberapa Provinsi di Indonesia Tempoh 2007	13
Jadual 2.1	Nilai Aliran Kemasukan Pelaburan Asing Langsung ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 (USD Juta) Mengikut Asal Benua I	26
Jadual 2.2	Nilai Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia Asal Negara – Negara Amerika Tempoh Masa 1997 – 2007 (USD Juta)	28
Jadual 2.3	Perkembangan Bilangan Aliran Kemasukan FDI Negara – Negara Eropah ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 (juta USD) .	30
Jadual 2.4	Perkembangan Bilangan Aliran Kemasukan FDI Negara – Negara Asia Bukan ASEAN ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 (Juta USD).	31
Jadual 2.5	Perkembangan Syer Bilangan Aliran Kemasukan FDI Negara – Negara Asia Bukan ASEAN ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 (Juta USD)	33
Jadual 2.6	Perkembangan Bilangan Aliran Kemasukan FDI Negara – Negara ASEAN ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 (USD Juta)	35
Jadual 2.7	Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Enam Negara ASEAN Tempoh Masa daripada 2003 – 2006. (juta USD)	39
Jadual 3.1	Pemicu bagi Masing – masing Tahapan/Langkah Pengantarabangsaan	68
Jadual 3.2	Typologi FDI	98
Jadual 3.3	Faktor – faktor yang Mempengaruhi FDI	101
Jadual 3.4	Karakteristik Budaya Utama di Berbagai Negara (menurut Tayeb)	105

Jadual 3.5	Pembolehubah – pembolehubah yang Mempengaruhi Lokasi daripada Pertambahan Nilai Aktiviti – aktiviti oleh MNEs daripada Tempoh 1970-an dan 1990-an	119
Jadual 3.6	Ringkasan Studi – studi Empiris yang Wujud	121
Jadual 5.1	Jadual MANOVA untuk One Way MANOVA	162
Jadual 5.2	Korelasi Antara Pembolehubah	168
Jadual 6.1	Nilai PLA daripada Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah dan Jawa Timur Tempoh Masa 1992 – 2006 (Juta USD)	171
Jadual 6.2	Produk Dometik Regional Bruto Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1996 – 2006	173
Jadual 6.3	Taburan Peratus PDRB Sektor Pertanian, Industri dan Jasa Tempoh Masa 2002 – 2006 daripada Provinsi Jawa Tengah	177
Jadual 6.4	Taburan Peratus PDRB Sektor Pertanian, Industri dan Jasa Tempoh Masa 2002 – 2006 daripada Provinsi Jawa Timur	179
Jadual 6.5	Bilangan Penduduk Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007	181
Jadual 6.6	Bilangan Upah Minima Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007	183
Jadual 6.7	Bilangan Inflasi Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007 (daripada peratus)	185
Jadual 6.8	Potensi Ekonomi Wilayah Jawa Timur	187
Jadual 6.9	Potensi Ekonomi Wilayah Jawa Tengah	188
Jadual 6.10	Potensi Ekonomi Wilayah Jawa Barat	189
Jadual 7.1	ANOVA Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	195
Jadual 7.2	Keputusan t Test Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	197
Jadual 7.3	Peringkat daripada Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	198
Jadual 7.4	Berbandingan Keputusan Regresi Keputusan Penyelidikan dengan Keputusan Penyelidikan Woodward and Rolfe (1992)	199

Jadual 7.5	Bilangan Korelasii Pembolehubah Aliran Kemasukan FDI ke Pulau Jawa	205
Jadual 7.6	Analisis Kepelbagaian Faktor-faktor Utama yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Barat	215
Jadual 7.7	Analisis Ujian Pekali Regresi Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Barat	216
Jadual 7.8	Pekali Korelasi Pembolehubah Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Barat	218
Jadual 7.9	Analisis Ujian Pekali Regresi Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Tengah	221
Jadual 7.10	Analisis Kepelbagaian Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Tengah	221
Jadual 7.11	Pekali Korelasi Pembolehubah Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Tengah	223
Jadual 7.12	Analisis Kepelbagaian Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Timur	225
Jadual 7.13	Analisis Ujian Pekali Regresi Faktor-faktor yang Mempengaruhi Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Timur	227
Jadual 7.14	Pekali Korelasi Pembolehubah Aliran Kemasukan FDI ke Jawa Timur	229
Jadual 7.15	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI dan Produktiviti Daerah.	232
Jadual 7.16	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI dan Upah Minima Provinsi	235
Jadual 7.17	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI, Produktiviti Daerah dan UMP	237
Jadual 7.18	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI dan Jumlah Penduduk	239
Jadual 7.19	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI dan Inflasi	242
Jadual 7.20	Test Multivariate Pembolehubah Lokasi dengan FDI dan Insentifi	244

Jadual 7.21	ICOR ^f Provinsi Jawa Barat Tempoh Masa 1988 – 2006	255
Jadual 7.22	ICOR ^f Provinsi Jawa Tengah Tempoh Masa 1988 – 2006	259
Jadual 7.23	ICOR ^f Provinsi Jawa Timur Tempoh Masa 1988 – 2006	260

SENARAI RAJAH

2.1	Palang Bilangan Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia daripada Amerika, Erop da Asia Tempoh Masa 1997 – 2007	27
2.2	Palang Perkembangan Aliran Kemasukan FDI Amerika ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2006	29
2.3	Perkembangan Bilangan FDI Negara Belanda, Switzerland, Jerman dan Inggris ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007 .	30
2.4	Perkembangan Bilangan Aliran FDI ke Indonesia daripada Asia Bukan ASEAN Tempoh Masa 1997 – 2007 .	32
2.5	Palang Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia daripada Jepun dan Korea Selatan Tempoh Masa 1997 – 2007	34
2.6	Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Indonesia daripada Singapura dan Malaysia Tempoh Masa 1997 – 2007	36
2.7	Perkembangan Bilangan Aliran FDI daripada Australia dan New Zeland ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007	37
2.8	Perkembangan Bilangan Aliran FDI daripada Afrika ke Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2007	38
2.9	Tren Perkembangan Aliran Kemasukan FDI ke Enam Negara ASEAN daripada Tempoh Masa 2003 – 2006	39
2.10	Pai Perkembangan Purata Bilangan Aliran Kemasukan FDI Mengikut Sektor Ekonomi di Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2008	41
2.11	Perkembangan Aliran Kemasukan FDI Mengikut Sektor Ekonomi di Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2008	42
2.12	Carta Perkembangan Bilangan FDI daripada Sektor Pertanian, Perhutanan dan Sektor Perikanan di Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2008	43

2.13	Carta Pai Besarnya Purata Bilangan FDI daripada Belbagai Jenis Sektor Industri di Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2008	44
2.14	Carta Trend Perkembangan Aliran Kemasukan FDI daripada Sektor Pertanian di Indonesian Tempoh Masa 1997 – 2008	45
2.15	Carta Trend Perkembangan Aliran Kemasukan FDI daripada Sektor Industri di Indonesian Tempoh Masa 1997 – 2008	46
2.16	Carta Trend Perkembangan Aliran Kemasukan FDI daripada Sektor Pelombongan di Indonesian Tempoh Masa 1997 – 2008	47
2.17	Carta Trend Perkembangan Aliran Kemasukan FDI daripada Sektor Bangunan, Elektrik dan Perniagaan di Indonesia Tempoh Masa 1997 – 2008	48
2.18	Carta Trend Perkembangan Aliran Kemasukan FDI daripada Sektor Hotel dan Transportasi di Indonesian Tempoh Masa 1997 – 2008	50
3.1	Dinamika Pengembangan Strategi Global	58
3.2	Tahap – tahap Evolusi Pemasaran Global	63
3.3	Strategi dan Pengurusan Global/Transnational	75
3.4	Kekuatan – kekuatan yang Mendorong Globalisasi	76
3.5	Porter's Diamond of National Competitive Advantage	94
3.6	Faktor – faktor Penentu dalam Keputusan FDI	102
4.1	Alur Pemikiran Perkembangan Teori Berkenaan dengan Sesebuah Firma dalam Pelaburan Asing Langsung Dan Faktor – Faktor Penentunya	148
4.2	Alur Pemikiran Pemecahan Masalah Penyelidikan Faktor-faktor Penentu Pemilihan Lokasi dari Aliran FDI ke Pulau Jawa	149
6.1	Perkembangan Aliran Pemasukan FDI ke Wilayah/Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1992 – 2006	172
6.2	Perkembangan Produk Dometik Regional Bruto Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2006	174
6.3	Bilangan Taburan Peratus PDRB Sektor Pertanian, Industri dan Jasa di Provinsi Jawa Tengah Tempoh Masa 2002 – 2006	178

6.4	Bilangan Taburan Peratus PDRB Sektor Pertanian, Industri dan Jasa di Provinsi Jawa Timur Tempoh Masa 2002 – 2006	179
6.5	Graf Trend Perkembangan Bilangan Penduduk Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007	182
6.6	Trend Perkembangan Bilangan Upah Minima Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007	184
6.7	Trend Bilangan Inflasi Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur Tempoh Masa 1997 – 2007	186
7.1	Trend Perkembangan ICOR Provinsi Jawa Barat Tempoh Masa 1988 – 2006	257
7.2	Trend Perkembangan ICOR Provinsi Jawa Tengah Tempoh Masa 1988 – 2006	259
7.3	Trend Perkembangan ICOR Provinsi Jawa Timur Tempoh Masa 1988 – 2006	262
7.4	Berbandingan Trend Perkembangan ICOR ^f Provinsi Jawa Barat, Jawa Tengah, dan Jawa Timur	262

SENARAI LAMPIRAN

1. Data bilangan FDI, Jumlah Penduduk, Upah Minima Provinsi/UMP, PDRB, Inflasi dan Insentif.
2. Data FDI mengikut Asal Negara.
3. Data FDI mengikut Sektor Ekonomi.
4. Analisis Statistik : Regresi.
5. Analisis Statistik : MANOVA test.

I. PENGENALAN

1.1 Pengenalan

Pelaburan langsung asing/PLA amat diperlukan bahagi destinasi pembangunan sesuatu negara, terutamanya negara-negara membangun tidak berkecuali negara Indonesia. Daripada bab ini akan meghuraikan kondisi nyata tentang aliran kemasukan pelaburan langsung asing/PLA baik ditengok bagi Negara Indonesia dengan negara-negara Asean lainnya mahupun untuk aliran kemasukan PLA ke Pulau Jawa. Berasaskan data yang diperolehi ternyata aliran kemasukan pelaburan asing langsung antara Negara Asean berbeza-beza begitu pula aliran kemasukan PLA antara wilayah di Pulau Jawa juga berbeza-beza. Bererti ini menunjukkan bahawa banyak faktor yang mempengaruhi kenapa pelabur asing melaburkan pelaburannya di sesetiap lokasi berbeza-beza. Faktor-faktor apa sahaja yang mempengaruhi aliran kemasukan PLA ke Pulau Jawa, daripada soalan-soalan tersebut permasalahan kajian yang boleh dinyatakan iaitu (i) mengenalpasti faktor-faktor yang mempengaruhi aliran kemasukan PLA ke Pulau Jawa; dan (ii) mengkaji samaada lokasi adalah tarikan aliran kemasukan PLA. Bahagian ini akan memuatkan pula rumusan masalah penyelidikan, tujuan penyelidikan. Berasaskan teori yang ada hipotesis boleh dikekalkan, faedah dan skop penyelidikan serta sekatan masalah penyelidikan.

Teori pelaburan yang boleh digunakan dalam memecahkan permasalahan ini boleh memuat teori-teori tentang Markantalisme, Teori Kecemerlangan Absolut, Teori Kecemerlangan Perbandingan, Teori Kitaran Hidup Produk, Teori Persaingan Strategik Global, Teori Porter (Teori

The contents of
the thesis is for
internal user
only

DAFTAR PUSTAKA/REFERENCES

- Algifari. 2000. *Analisis Regresi Teori, Kasus, dan Solusi Edisi 2*. Penerbit BPFE Yogyakarta. Yogyakarta.
- Anderson and Gatignon. 1986. Modes of Foreign Entry, Transaction Cost Analysis and Propositions. *Journal Of International Business Studies*.
- Anonim. 1999. *Undang-Undang Republik Indonesia No. 32 Tahun 2004 dan UU RI No. 33 Tahun 2004*. Departemen Dalam Negeri Indonesia. Jakarta.
- Baumol, W.J. 1986. Productivity Growth, Convergence, and Welfare, What the Long-run data Show. *American Economic Review*.
- Buckley, P.J. And Casson, M.C. 1998. Models of Multinational Enterprise. *Journal of International Business Studies* : 29 (1) : 21 – 44.
- Chenery, H. Robinson, S. and Syrquin, M. 1988. Industrialization and Growth. A Comparative Study. Published for The World Bank. Oxford University Press. USA.
- Chen, H. and Chen, T-J. 1998. Network Linkages and Location Choice in Foreign Direct Investment . *Journal of International Business Studies* : 29 (3) : 445 – 468. Academy of International Business
- Che, T-J. Chen, H. and Ku, Y-H. 2004. Foreign direct investment and Local Linkages. *Journal of International Business Studies* : 35 (4) : 320 – 333. Palgrave Macmillan.
- Ciccone and Hall. 1986. Productivity and the density of Economic Activity. *American Economic Review*.
- Corley, TAB. 1990. John Dunning's Contribution to International Business Studies *in* Buckley, P.J. And Casson, M. 1990. *Multinational Enterprises in the World Economy, Essays in Honour of John Dunning*. Edward Elgar.
- Davidson W. H. 1980. The Location of Foreign Direct Investment Activity : Country Characteristics and Experience Effects. *Journal Of International Business studies*.
- Douglas and Craig. 1993. Evolution of Global Marketing Strategy : Scale, Scope, and Synergy. In Aliber R.Z. And Click R. W. *Reading in International Business a Decision Approach*. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts, London, England.
- Djojodipuro, M. 1992. *Teori Lokasi*. Lembaga Penerbit Fakultas Ekonomi Universitas Indonesia Jakarta.
- Dunning, J. H. 1988. The Electric Paradigm of international Production : A Restatement and Some Possible Extension. *Journal of International Business Studies*.
- _____, 1989. The Study of International Business : A Plea for a More Interdisciplinary Approach. *Journal of International Business Studies* : 20 (3) : 411 – 436
- Dunning, J. H. 1995. Reappraising the Eclectic Paradigm in an Age of Alliance Capitalism. *Journal of International Business Studies* 26 (3) : 461 – 491 .

- _____, 1998. Location and the Multinational Enterprise : A Neglected Factor? . *Journal of International Business Studies* : 29 (1) : 45 – 66
- _____, 2000. The Eclectic Paradigm as an Envelope for Economic and business Theories of MNE Activity. *International Business Review*.
- Goodnow J. D. and Hanz, J.E. 1972. Environmental Determinants of Overseas Market Entry Strategies. *Journal of International Business Studies*.
- Gopinanth and Chen. 2003. Foreign Direct Investment and Wages : a cross Country Analysis. *Journal of International Trade & Economic Development*.
- Griffin. R. W. dan Pustay M. W. 2005. *Bisnis International. Perspektif Manajerial*. Jilid 1 Edisi Keempat. Edisi Bahasa Indonesia. Penerbit PT Indeks Kelompok Gramedia. Jakarta.
- Gujarati, D. 1995. *Ekonometrika Dasar*. Penerbit Erlangga. Jakarta.
- Harrison, AL. Dalkiran, E and Elsey, E. 2000. *International Business, Global Competition from a European Perspective*. Oxford University Press.
- Johnson R. A and Wichern. D.W. 2002 *Applied Multivariate Statistical Analysis*. International Edition. Fifth Edition. Pearson Education International Press. USA.
- Jones, G. 1996. *The evolution of International Business. An Introduction*. Routledge. London & New York.
- Kuncoro, M. 2002. *Analisis Spasial dan Regional Studi Aglomerasi dan Kluster Industri Indonesia*. Penerbit UPP AMP YKPN. Yogyakarta.
- Liu, X. Pausher, D. Vaidya K. and Wei Y. 2001. The Impact of Foreign Direct Investment on Labour Productivities in the Chinese Electronics Industry. *Journal of International Business Review*
- Mahoney, D. Trigg, M. Griffin, and Pustay. 1998. *International Business, a managerial Perspective*. Addison Wesley Longman Australia Pty Limited.
- Mohamad, M.H. 2006. *Firma Multinasional*. Penerbit Universiti Utara Malaysia. Kedah Darul Aman. Kuala Lumpur.
- Moon, HC., Roehl, TW., 2001. Unconventional Foreign Direct Investment and The Imbalance Theory. *International Business Review*. Elsevier Science Ltd
- Mutinelli, M. and Piscitello, L. 2001. Foreign direct Investment in the Banking Sector : the Case of Italian Banks in the 90's. *International Business Review*. 10 : 661 – 685. Elsevier Science Ltd.
- Naylor, R. and Santani M. 2003. Foreign Direct Investment and Wage Bargaining. *Journal International Trade & Economic Development* 12 (1) : 1 – 18
- Rachbini, D. 2001. *Ekonomi Politik Otonomi Daerah (Makalah)*. Semarang.
- Rahayu, SAT. 2002. Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) dalam Motivasi Wanita Bekerja (Studi Kasus di Kota Surakarta). *Jurnal Ekonomi Pembangunan. Kajian*

Masalah Ekonomi dan Pembangunan Volume 3 nomor 2 Desember 2002 : 131 – 156. Penerbit Balai Penelitian dan Pengembangan Ekonom FE. UMS. Surakarta.

- Rolfe, RJ. Ricks, DA., Pointer, MM. And McCarthy, M. 1993. Determinants of FDI Incentive Preferences of MNEs. *Journal of International Business Studies second Quarter 1993 : 335 – 355*
- Rugman, A. M. Lecraw. DJ and Booth L.D. 1985. *International Business, Firm and Environment.* McGraw-Hill Book Company. USA
- Santoso, S. 2000. *Buku Latihan SPSS Statistik Parametrik.* Penerbit PT Elex Media Komputindo. Kelompok Gramedia. Jakarta
- Saputra, R. M. 2008. Aliran Bebas Investasi Menuju MEA 2015 dalam *Masyarakat Ekonomi ASEAN 2015 Memperkuat Sinergi ASEAN di Tengah Kompetisi Global.* Editor Sjamsul Arifin, Rizal A. Djaafara, dan Aida S. Budiman. Penerbit PT Elex Media Komputindo. Jakarta.
- Sethi, D. Guisinger, SE, Phelan, SE. and Berg, DM. 2003. Trends in foreign direct investment flows : a theoretical and empirical analysis. *Journal of International Business Studies : 34 : 315 – 326.* Palgrave Macmillan Ltd.
- Stonehouse, G. Campbell, D. Hamill, J. and Purdie T. 2005. *Global and Transnational Business Strategy and Management.* John Wiley and Sons Ltd. England.
- Suharso dan Retnoningsih. 2005. *Kamus Besar Bahasa Indonesia.* Penerbit CV Widya Karya Semarang.
- Susanti, H. Moh. Ikhsan and Widiyanti. 1995. *Indikator - indikator Makroekonomi.* Penerbit Lembaga Penerbit FE. UI. Jakarta.
- Tarigan, R. 2005. *Ekonomi Regional. Teori dan Aplikasi.* Edisi Revisi. Penerbit Bumi Aksara. Jakarta.
- Trevino and Grosse. 2002. an Analysis of Firm Specific Resources and Foreign Direct Investment in the United States. *Journal of International Business Review.*
- Ulgado, FM. 1997. Location Decision-Making Characteristics of Foreign Direct Investment in the United States. *International Business Review 6 (3) : 271 – 293.* Elsevier Science Ltd.
- Vachani, 1997. Economic Liberalizations Effects on Sources of Competitive Advantage of Different Groups of Companies the case of India. *Journal of International Business Review Vol 6 No, 2.* Elsevier Science Ltd. Great Britain.
- Walpole. 1995. *Pengantar Statistik Edisi 3.* Penerbit PT Gramedia Pustaka Utama. Jakarta.
- Warjiyo P. dan Solikin. 2003. *Kebijakan Moneter di Indonesia.* Seri Kebanksentralan No. 6. Pusat Pendidikan dan Studi Kebanksentralan. Bank Indonesia. Jakarta
- Warjiyo P. dan Solikin. 2004. Kebijakan Moneter dalam Warjiyo P. (editor). *Bank Indonesia. Bank Sentral Republik Indonesia. Sebuah Pengantar.* Pusat Pendidikan dan Studi Kebanksentralan. Bank Indonesia. Jakarta

- Widayanto, B. 1996. Kajian Sektor Unggulan dan Transformasi Struktur Perekonomian di Kabupaten Sleman, DIY. *Jurnal Dinamika Sosial Ekonomi Volume 1 No. 1 Juni 2000*. Jurusan Sosial Ekonomi Pertanian Fakultas Pertanian UPN. Yogyakarta.
- Widodo, T. 2006. *Perencanaan Pembangunan : Aplikasi Komputer (Era Otonomi Daerah)*. Penerbit UPP YKPN. Yogyakarta.
- Wind and Douglas. 1981. International Portofolio Analysis and Strategy : The Challenge of the 1980's. *Journal of International Business Studies*.
- Woodward, DP. And Rolfe, RJ. 1993. The Location of Export Oriented Foreign Direct Investment in the Caribbean Basin. *Journal of International Business Studies First Quarter 1993 : 121 – 144*
- Yusanto dan Widjajakusuma. 2002. *Menggagas Bisnis Islami*. Gema Insani Press. Jakarta.
- Zhou, D., Li, S. and Tse, D.K., 2002. The Impact of FDI on the Productivity of Domestic Firms : The Case of China. *International Business Review 11 (2002) 465 -484*. Elsevier Science Ltd.